

Opodatkowanie kryptowaluty podatkiem od towarów i usług na przykładzie bitcoina

Taxation of cryptocurrency on tax on goods and services on the example of Bitcoin

Aleksandra Wągrowka

Współpracownik Kancelarii Prawnej Witold Modzelewski, Uniwersytet SWPS

Streszczenie

Wraz z pojawieniem się nowych technologii waluty wirtualne (ang. *virtual currency* – VC), w tym bitcoin (BTC), stały się przedmiotem powszechnego obrotu. Mając na uwadze cechy charakterystyczne bitcoina, w niniejszym artykule autorka podejmuje próbę przeanalizowania opodatkowania kryptowaluty (ang. *crypto-currency*).

Słowa kluczowe: bitcoin, kryptowaluty, VAT, waluty wirtualne, *blockchain*.

Abstract

As new technology has emerged, virtual currencies including Bitcoin have become widely traded. Due to the characteristics of Bitcoin, this article attempts to analyse the taxation of the cryptocurrency.

Keywords: Bitcoin, cryptocurrencies, VAT, virtual currencies, blockchain.

1. KRYPTOWALUTY

Kryptowaluty kwalifikujemy jako umowne jednostki udziału w rozproszonym systemie księgowym opartym na kryptografii¹, które „nie posiadając scentralizowanego emitenta ani instytucji kontrolującej ich obrót oraz samodzielnej wartości konsumpcyjnej, stanowią przyjęty umownie pomiędzy stronami danego stosunku prawnego środek umarzania zobowiązań o takiej wartości, jaką gotowe są im nadać podmioty akceptujące możliwość umarzania zobowiązań Kryptowalutami. Jedyną zatem funkcję Kryptowalut stanowi funkcja umownego medium wymiany wartości pieniężnej”².

Aby lepiej zrozumieć, czym są kryptowaluty, należy zwrócić uwagę na odmienne stanowiska dwóch grup. Niektórzy twierdzą, że kryptowaluty stanowią modelowy przykład walut wirtualnych³. Druga grupa specjalistów uznaje natomiast, że kryptowaluty są tak dalece zaawansowaną formą walut wirtualnych, że należałoby utworzyć dla nich odrębną kategorię⁴.

Ze względu na pewne cechy kryptowaluty można byłoby zaliczyć do walut wirtualnych, lecz należy podkreślić, że te dwa pojęcia nie są tożsame.

Kryptowaluta to zatem rodzaj waluty wirtualnej, działającej z wykorzystaniem technologii rozproszonego rejestru (ang. *distributed ledger technology* – DLT) w ramach systemu informatycznego, nazywanego systemem kryptowaluty, w którym jednostki kryptowaluty stanowią cyfrową reprezentację wartości zbywalnego prawa majątkowego, jakim jest kryptowaluta. Najlepszym przykładem rozproszonego rejestru jest *blockchain* (łańcuch bloków).

2. BLOCKCHAIN

Mimo zakwalifikowania *blockchaina* jako rozproszonego rejestru należy pamiętać, że taki rejestr z zasady obejmuje szerszy zakres danych aniżeli *blockchain* – chociaż ich konstrukcja jest podobna.

Blockchain to baza danych, którą tworzy rosnąca ilość informacji pogrupowanych w bloki połączone pewnego rodzaju nierozzerwalnym łańcuchem⁵. Każdy blok składa się z danych na temat transakcji i nagłówka, który zawiera dane dotyczące czasu utworzenia bloku, a także odniesienie do poprzedniego bloku w łańcuchu (ang. *hash*). Taka konstrukcja zapewnia integralność i niezmiennosc bloków.

3. BITCOIN – DEFINICJA

Bitcoin⁶ to najpopularniejszy rodzaj kryptowaluty lub waluty wirtualnej. Jego główna cecha to brak centralnego emitenta. Ma on postać zdematerializowaną, tj. nie występuje w formie banknotów i monet.

Jeden bitcoin jest unikatowym i zaszyfrowanym zapisem ciągu znaków, funkcjonującym w ramach zdecentralizowanego systemu Bitcoin, w którym transfer danych następuje bezpośrednio między użytkownikami z pominięciem centralnego serwera (sieć typu *peer-to-peer*). Wobec tego każdy użytkownik wykorzystuje bitcoiny przy użyciu aplikacji zainstalowanej na komputerze, która umożliwia wygenerowanie klucza publicznego (w celu identyfikacji użytkownika).

4. WYKŁADNIA PRAWA PODATKOWEGO W ODNIESIENIU DO KRYPTOWALUT

Opodatkowanie kryptowalut jest nowym zagadnieniem, dlatego też istotne jest odwoływanie się do pozajęzykowych dyrektyw wykładni. W prawie podatkowym kluczową rolę odgrywa wykładnia językowa dyrektywy⁷. Jeżeli jest ona niewystarczająca bądź mamy do czynienia z luką w prawie, jest możliwe odejście od jej zastosowania. W przypadku kryptowalut dzieje się tak bardzo często, dlatego też należy się wspierać dodatkowo wykładnią systemową, funkcjonalną, historyczną, logiczną i najważniejszą – celowościową. Opodatkowanie kryptowalut trzeba rozpatrywać z uwzględnieniem aspektu fiskalnego i aspektu gospodarczego. Ten ostatni wiąże się z rozwojem i uregulowaniem nowych technologii.

Niezmiernie ważne jest to, aby w procesie wykładni prawa podatkowego respektować zasadę pewności prawa⁸ oraz zasadę sprawiedliwości podatkowej⁹. Pierwsza z tych zasad winna być stosowana już na etapie tworzenia prawa. Jest to o tyle istotne, że jej ideą jest zbudowanie spójnej i trwałej linii orzeczniczej, dobre rozumienie prawa przez organy podatkowe i sądowno-administracyjne. Pewność prawa ma również znaczenie z ekonomicznego punktu widzenia. Z kolei zasada sprawiedliwości podatkowej wyraża się w ten sposób, że podmioty w podobnej sytuacji faktycznej są traktowane jednakowo, żaden z nich nie jest dyskryminowany. Stosowanie omawianych zasad musi jednak następować z uwzględnieniem zachodzących zmian społeczno-gospodarczych.

Wobec powyższego należy przyjąć, że podatnicy korzystający z kryptowalut nie powinni być dyskryminowani z powodu stosowania takiego alternatywnego środka płatniczego.

5. CHARAKTER PRZYCHODU UZYSKANEGO W KRYPTOWALUCIE W ZWIĄZKU Z WYKORZYSTANIEM JEJ W OBROcie JAKO ŚRODKA PŁATNICZEGO

W świetle definicji przychodu zawartej w art. 11 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych¹⁰ oraz art. 12 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych¹¹ przychód uzyskany w kryptowalucie mieści się w jej zakresie jako przysporzenie majątkowe. Wątpliwości budzi natomiast jego charakter.

Zgodnie z aktualną doktryną pieniądza na gruncie prawa podatkowego jest powszechnym środkiem płatniczym, emitowanym przez bank emisyjny¹². Z uwagi jednak na trudność prawną, jeśli idzie o definicję pieniądza i waluty obcej, problematyczne jest jednoznaczne rozstrzygnięcie, czy przychód w kryptowalucie jest przychodem w pieniądzu¹³.

Główne wyróżniki kryptowalut, tj. umowna moc umarzania zobowiązań i funkcja płatnicza, mogą prowadzić do wniosku, że przychód uzyskany w kryptowalucie jest przychodem w wartości pieniężnej. Powyższe cechy mają bowiem instrumenty finansowe (m.in. weksle, czeki, akredytywy, polecenia zapłaty). Nie sposób jednak uznać, że kryptowaluty są takimi instrumentami.

Za zasadny można uznać pogląd, że przychód osiągnięty w kryptowalucie to przychód będący wartością świadczeń w naturze. Przedmiotem tego rodzaju świadczeń jest świadczenie inne niż pieniądź lub wartość pieniężna; mogą to być

świadczenia rzeczowe, jak również prawa¹⁴. Zgodnie z tym poglądem kryptowaluty można traktować jak prawa majątkowe, co pozwala ustalać wartość przychodu jako cenę rynkową kryptowaluty.

Ostatnią możliwością jest uznanie kryptowaluty za świadczenie nieodpłatne, przy czym trzeba wyłączyć szczególne stany faktyczne, w których przysporzenie wystąpiło bez wcześniejszego obowiązku ekwiwalentnego świadczenia wynikającego z łączącego strony stosunku umownego.

Zgodnie z wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA) z dnia 12 grudnia 2008 r. pojęcie nieodpłatnego świadczenia obejmuje „nie tylko świadczenie w znaczeniu cywilnym, gdyż w jego zakres wchodzi wszystkie zjawiska gospodarcze i zdarzenia prawne, których następstwem jest uzyskanie korzyści kosztem innego podmiotu, lub też te wszystkie zdarzenia prawne i gospodarcze w działalności osób prawnych, których skutkiem jest nieodpłatne, to jest niezwiązane z kosztami lub inną formą ekwiwalentu przysporzenie majątku tej osobie, mające konkretny wymiar majątkowy czy finansowy”¹⁵.

6. KRYPTOWALUTY A PODATEK OD TOWARÓW I USŁUG

W przypadku podatku od towarów i usług należy uwzględnić system prawa unijnego i polskiego. Wynika to z obowiązującego domniemania zgodności prawa unijnego z prawem krajowym, którego kluczowym elementem jest proeuropejska wykładnia prawa. Innymi słowy, w przypadku powstania sprzeczności pierwszeństwo stosowania mają normy prawa europejskiego.

Dla kryptowalut kluczowe znaczenie ma orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) z dnia 22 października 2015 r.¹⁶ Jego przedmiotem było opodatkowanie VAT transakcji wymiany kryptowalut na waluty tradycyjne przez przedsiębiorcę, który za pośrednictwem Internetu chciał dokonać transakcji kupna-sprzedaży bitcoina i zapłacić za to koroną szwedzką. Cena za bitcoina miała przy każdej transakcji wynikać z kursu wymiany obowiązującego na danym portalu wymiany (waluty kupowane bezpośrednio od osób prywatnych, przedsiębiorstw lub na giełdzie wymiany międzynarodowej), powiększonego lub pomniejszonego o określoną stawkę, stanowiącą wynagrodzenie za wymianę. Skatterättsnämnd (szwedzka komisja prawa podatkowego) w wydanej interpretacji podatkowej stwierdził, że kupno i sprzedaż bitcoinów jest odpłatnym świadczeniem usługi wymiany, która według szwedzkiego prawa jest zwolniona z podatku od wartości dodanej, a bitcoiny stanowią środek płatniczy, który jest wykorzystywany jako prawny środek płatniczy.

Następnie Skatteverket (szwedzka administracja podatkowa) złożył skargę do Högsta förvaltningsdomstolen (najwyższego sądu administracyjnego) na wspomnianą decyzję komisji prawa podatkowego. Sąd natomiast skierował w tej sprawie pytania prejudycjalne do TSUE:

„1) Czy art. 2 ust. 1 dyrektywy VAT¹⁷ należy interpretować w ten sposób, że transakcje polegające na wymianie waluty wirtualnej na walutę tradycyjną i waluty tradycyjnej na walutę wirtualną, dokonywane za wynagrodzeniem

uwzględnianym przez usługodawcę w obliczeniu kursu wymiany, stanowią odpłatne świadczenie usług?

- 2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pierwsze pytanie – czy art. 135 ust. 1 dyrektywy VAT należy interpretować w ten sposób, że opisane powyżej transakcje wymiany są zwolnione z podatku VAT?¹⁸

Zdaniem TSUE wymiana kryptowaluty na walutę tradycyjną i odwrotnie w świetle definicji „rzeczy” zawartej w art. 14 dyrektywy 2006/112/WE nie jest dostawą towarów. Trybunał uznał, że tego rodzaju transakcje stanowią odpłatne świadczenie usług w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. c tej dyrektywy. Oprócz tego TSUE stwierdził, że: „Artykuł 135 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2006/112 należy interpretować w ten sposób, że świadczenie usług takich jak w postępowaniu głównym, które polegają na wymianie walut tradycyjnych na jednostki wirtualnej waluty «bitcoin» i odwrotnie, dokonywane za zapłatą kwoty odpowiadającej marży wynikającej z różnicy pomiędzy ceną, po jakiej dany przedsiębiorca nabywa waluty, a ceną, po jakiej je sprzedaje klientom, stanowi transakcje zwolnione z podatku od wartości dodanej w rozumieniu tego przepisu¹⁹”.

7. PODSUMOWANIE

Konkludując, kryptowaluty można traktować podobnie jak waluty tradycyjne na płaszczyźnie prawa podatkowego w zakresie podatku od towarów i usług. Przytaczane orzeczenie TSUE znacząco wpłynęło na stanowisko organów podatkowych i sądów administracyjnych w kwestii zwolnienia z VAT transakcji wymiany kryptowalut na walutę tradycyjną i odwrotnie, jak również w kwestii zapłaty kryptowalutą za towar bądź usługę.

Przypisy

- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z dnia 2 września 2015 r., ILPP4/4512-1-181/15-4/HW, <https://eureka.mf.gov.pl/informacje/podglad/276754>, dostęp: 6.05.2022.
- Tamże.
- European Central Bank, *Virtual Currency Schemes*, October 2012, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf>, s. 15, dostęp: 6.05.2022.
- W. Srokosz, w: S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta. Aspekty informacyjne, ekonomiczne i prawne*, Wrocław 2016.
- Leksykon pojęć na temat technologii blockchain oraz kryptowalut. Strumień „Blockchain i Kryptowaluty” programu „Od papierowej do cyfrowej Polski”*, K. Piech (red.), 2016-11-08, https://www.gov.pl/documents/31305/0/leksykon_pojec_na_temat_tehnologii_blockchain_i_kryptowalut.pdf/77392774-1180-79ab-4dd5-089ffab37602, s. 5, dostęp: 6.05.2022.
- Jednostką tej waluty jest jeden bitcoin.
- B. Brzeziński, *Podstawy wykładni prawa podatkowego*, Gdańsk 2008, s. 89-90.
- P. Borszowski, 2. *Istota relacji pomiędzy zasadą pewności w prawie podatkowym a elastycznością przepisów*, w: *Zasada pewności w prawie podatkowym*, A. Franczak, A. Kaźmierczyk (red.), Warszawa 2018.
- R. Zieliński, 3. *Geneza i rozwój zasad podatkowych*, w: tegoż, *Personalizacja w systemie obciążeń dochodów osób fizycznych w Polsce*, Warszawa 2019.

- 10 Tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1128 ze zm.
- 11 Tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1800 ze zm.
- 12 *Komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych*, W. Nykiel, A. Mariański (red.), Gdańsk 2015, s. 178.
- 13 Należy zaznaczyć, że w świetle ww. ustaw podatnik może osiągnąć przychód w walucie obcej.
- 14 A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *PIT. Komentarz*, wyd. 5, LEX 2015.
- 15 II FSK 1361/07, <https://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/4849E90427>, dostęp: 9.05.2022.
- 16 Wyrok w sprawie C-264/14 Skatteverket v. David Hedqvist, ECLI:EU:C:2015:718, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?uri=CELEX:62014CJ0264>, dostęp: 9.05.2022, dalej: wyrok w sprawie Hedqvist.
- 17 Tj. dyrektywy 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej, Dz. Urz. UE L 347 z 11.12.2006, s. 1, ze zm., dalej: dyrektywa 2006/112/WE – przyp. red.
- 18 Wyrok w sprawie Hedqvist, dok. cyt.
- 19 Tamże.

Bibliografia

Literatura

- Bartosiewicz A., Kubacki R., *PIT. Komentarz*, wyd. 5, LEX 2015.
- Borszowski P., 2. *Istota relacji pomiędzy zasadą pewności w prawie podatkowym a elastycznością przepisów*, w: *Zasada pewności w prawie podatkowym*, A. Franczak, A. Kaźmierczyk (red.), Warszawa 2018.
- Brzeziński B., *Podstawy wykładni prawa podatkowego*, Gdańsk 2008.
- Komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych*, W. Nykiel, A. Mariański (red.), Gdańsk 2015.
- Srokosz W., w: S. Bala, T. Kopyściański, W. Srokosz, *Kryptowaluty jako elektroniczne instrumenty płatnicze bez emitenta. Aspekty informacyjne, ekonomiczne i prawne*, Wrocław 2016.
- Zieliński R., 3. *Geneza i rozwój zasad podatkowych*, w: tegoż, *Personalizacja w systemie obciążeń dochodów osób fizycznych w Polsce*, Warszawa 2019.

Akty prawne

- Dyrektywa 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej, Dz. Urz. UE L 347 z 11.12.2006, s. 1, ze zm.
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1800 ze zm.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1128 ze zm.

Orzecnictwo

- Wyrok NSA z dnia 12 grudnia 2008 r., II FSK 1361/07, <https://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/4849E90427>, dostęp: 9.05.2022.
- Wyrok TSUE z dnia 22 października 2015 r. w sprawie C-264/14 Skatteverket v. David Hedqvist, ECLI:EU:C:2015:718, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?uri=CELEX:62014CJ0264>, dostęp: 9.05.2022.

Interpretacje indywidualne

- Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z dnia 2 września 2015 r., ILPP4/4512-1-181/15-4/HW, <https://eureka.mf.gov.pl/informacje/podglad/276754>, dostęp: 6.05.2022.

Inne źródła

- European Central Bank, *Virtual Currency Schemes*, October 2012, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf>, s. 15, dostęp: 6.05.2022.
- Leksykon pojęć na temat technologii blockchain oraz kryptowalut. Strumień „Blockchain i Kryptowaluty” programu „Od papierowej do cyfrowej Polski”*, K. Piech (red.), 2016-11-08, https://www.gov.pl/documents/31305/0/leksykon_pojec_na_temat_tehnologii_blockchain_i_kryptowalut.pdf/77392774-1180-79ab-4dd5-089ffab37602, s. 5, dostęp: 6.05.2022.